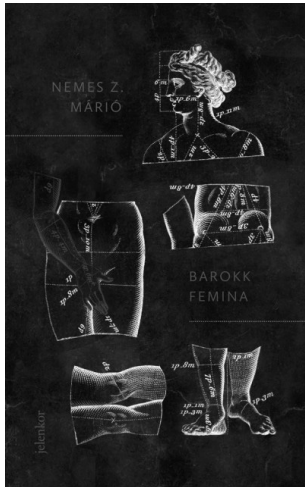

TAKÁTS MÁRK DÁVID

Álmodik a nemzet

NEMES Z. MÁRIÓ: BAROKK FEMINA

**Jelenkor Kiadó
Budapest, 2019
88 oldal, 1699 Ft**

”

A *Barokk femina* Nemes Z. Máriaó negyedik verseskötete. Az akadémikusként is nemzetközileg elismert költő könnyen elkülöníthető, sajátos lírai stílussal rendelkezik, ami nem riad vissza a tradicionális esztétikai megszokások felrúgásától. Nemes Z. verseiben minden szemérmesség nélkül szembesíti az olvasót az emberi mivolt kevésbé vonzó vetületeivel, mint a végtermékek, kiontott belek stb. Természetesen poétikája nem csak ebből áll, azonban ez eszköztárának fontos részét képezi, és ennek oka verseit olvasva könnyen kitapintható.

Nemes Z. költészeti céljának az emberiség kondícióinak szókimondó bemutatását tehetnének meg, amivel még nem mondunk nagyot, tág értelemben véve minden művészetnek ezt a célt kell szolgálnia, mivel minden művészetet emberek alkotnak, ember pedig értelemszerűen képtelen egy nem emberi nézőpontból való alkotásra. Ami Nemes Z.-t ez esetben elkülöníti, az egy olyan fajta őszinteség, az olvasóval történő olyan fajta személyeskedés, ami bár a kortárs költészet sajátja, a mi esetünkben extrém távlatokat ölt.

Ugye ha az emberi kondíció extremizált módon őszinte bemutatása a célunk, annak kevésbé gusztusos vetületeit is számításba kell venni, és ennek az őszinteségnek lehet testamentuma a verseskötet következő részlete: „*Addig verték, amíg beszart. De ezt is szerette, és egyre többet szart, ahogy egyre többet verték, mert a SZÉKLET IGAZ.*”

Nem állítottam azonban teljes igazat, amikor Nemes Z. költészetét az emberiség alapvető kondícióinak a bemutatásaként tituláltam, vagy legalábbis nem mondtam el a teljes igazságot. A cél sokkal specifikusabb. Itt elsősorban a tágan vett emberiség egy kisebb alkalmazának a megfigyelése történik, méghozzá a magyarság, a magyar-identitás közelebbi megértése.

Ez lenne a hungarofuturizmusnak is az egyik fő célja, ami összművészeti mozgalomnak Nemes Z. Máriaó egyik alapító tagja. Érdemesnek tartanám a hungarofuturizmus rövid bemutatását, ugyanis a *Barokk femina* definitív hungarofuturis-

ta alkotás. A hungarofuturisták célját egy pszichoanalitikus törekvésben érhetjük talán a legjobban utol, aminek célja a kortárs nemzeti tudat és ezen keresztül a kortárs nemzeti tudatalan megértése. A hungarofuturizmus folyamatában a kortárs magyarság karakteri és narratív archetípusait fedezi és használja fel, sokszor ironikus módon. Nem titkolt reakció ez arra, ahogyan a szélsőséges nacionalizmus kisajátítja magának a magyarság jelképeit, és a hungarofuturizmus ennek a kisajátításnak a szarkasztikus kigúnyolásával ezeknek a motívumoknak a visszanyerésére vállalkozik.

A *Barokk feminát* jellemezhetnénk úgy is, mint a magyarság álma, vagy pontosabban Nemes Z. álma a magyarságról. A közös magyar tudatalatti a 2006-os budapesti zavargások idején játszódó verses naplón keresztül van bemutatva, asszociatív, álom vagy egyenesen látomás logikával (a tudatalatti logikájával) összekötött verseken keresztül. A szöveg folyamán rendszeresen vegyül a költő személyes lírája a nemzet „személyes” (nyilván itt személyesről nem beszélhetünk, a verseskötet stilisztikai kontextusát használva talán célravezetőbb, ha azt írjuk, hogy PRIVÁT) lírájával, az olvasó számára nem tisztán elkülönítve. Nem tudjuk, hogy a költő mikor mondja a magáét, és mikor a nemzetit. Bizonyos szavak kapitális betűszedéssel kerülnek kiemelésre, mint kulcsszavak, mint a magyarság közös tudatalattijának hívószavai.

A *Barokk feminában* bemutatott lázálom ugyanazzal a szemérmertlenséggel nyúl a nemzet kevésbé vonzó, gyűlölködő aspektusaihoz, mint amivel a boncolt emberi testekhez és salakanyagokhoz, azaz úgy, ahogyan a személyes test rondább aspektusaitól se riad vissza, a „közös magyar test”-ben fellelhető rondaságot se hallgatja el. A felsorolásból nem marad ki se szexizmus, se antiszemitizmus, se egyszerű mindennapos emberi kicsinyességek, mint az irigység, vagy egymás testalázása. Ez az emberi, közelebből pedig a magyar kondíció csúnyábbik oldalainak is a kendőzetlen körüjárása.

Az őszinteség azonban csorbul, amikor iróniával társul. A verseskötet során, mint ahogy már említettük, két költői hang váltakozik, hiszen a szöveg Nemes Z. személyes naplója, azonban nagy részében a magyarság alapvető traumáinak, gyűlöleteinek és ezáltal irányító elveinek a csatornázására vállalkozik. Amikor egy vers nyíltan zsidó, vagy nőgyűlölő, olyankor tudjuk, hogy ez a költő szemszögéből mind pusztán irónia, és ezt érzékeltetve lesz a gyűlölködés ennyire túltolt. A néhol hitleri magasságokat is túlszárnyaló antiszemitizmus külön meghatározó elem. Még a nőgyűlöletbe is áthallásos antiszemitizmus vegyül, hiszen a nőket JUDITOK-nak hívja, ami zsidó név. Valószínűsíthető azonban, hogy itt Judit és Holofernéz apokrif bibliai történetében kell keresni az elnevezés alapvető nyitját, érzékeltetvén, hogy a nőgyűlölő minden nőben a csábítási tehetségeivel visszaélő és a férfit aztán álmában lefejező szélhámost látja.

A magyar jobboldal radikalista elemeinek, kliséinek és fordulatainak az ironikus felhasználása nagy teret hódított magának az utóbbi pár év kulturális életében. A magyarországi rapközeg utóbbi másfél-két évének egyik legnagyobb felfedezettje Dé:Nash, aki dalszövegeit egy direkt módon szélsőséges, a magyar jobboldal legradikalisabb elemeit felvonultató alkotói perszónából írja, klipjeiben és promóanyagaiban is a hagyományörző magyar nacionalizmus képi világával dolgozik. Saját bevallása szerint ezzel a szélsőséges jobboldal retorikájának neveltségességére igyekszik rámutatni, annak görbe tükröt mutatni. Az irány kitoró sikerén felbuzdulva már más magyar rapzenei előadóktól is hallhatunk hasonlót, és a „kamujobboldaliság” meghatározó sajátosságává vált a magyar könnyűzenei életnek. A versesköté-

tet olvasva nehéznek találtam ezt a jelenséget nem ide asszociálni, de természetesen hazudnék, ha azt állítanám, hogy a *Barokk femina* vagy egyenesen Nemes Z. munkássága Dé:Nash szellemiségének költészetbe való átültetése lenne. Mindenesetre, mivel a hungarofuturista kiáltvány is tartalmaz nem kevés a magyar nacionalizmus szélsőségein gúnyolódó cinikus elemet (mint például a magyar nép Szíriuszról származtatása), az ironikus radikalizmus olyan párhuzam, amit lehetetlen nem észrevenni, és aminél elidőzni is érdemes.

*„Hogyan lehet a zsidóság térhódítása
ellen védekezni az IRODALOMBAN?
Hát nehezen. Mert a ZSIDÓ a HAZUGSÁG,
a megtévesztés, a mimikri népe.*

*Birtokba vették a nyelvünket, és már a NÉP-
dalban is ők laknak, ahogy minden
félrecsúszott nyakkendőmben
és elvétett szavamban is.”*

Bár a radikalizmus kifigurázása valóban szórakoztató és felszabadító, mindenképpen érdemes szem előtt tartanunk az esetünkben tárgyalt ironikus retorika egy alapvető sajátosságát, hogy gúnyolódik. Ez a fajta cinikus gúnyolódás mindig egy kifejezett közegnek szól, és egy másik közeg sajátosságainak a kifigurázásával dolgozik, ezáltal ha eközött a két közeg közötti dialógus szempontjából figyeljük, merőben kontraproduktív.

Itt találunk két közeget, akik maguk között arról beszélnek, hogy mennyire felvállalhatatlan és „gáz” a másik, és ezt minél többet teszik, annál inkább távolodnak egymástól. Hiszen a vitapartneremet nem fogom tudni meggyőzni arról, hogy nincs igaza azáltal, hogy elismétlem amit mondott, csak szarkasztikus hangon.

A gúnyolódó ezáltal a vicc humorossá tévése érdekében ugyanazt a csoportelví széthúzást és kirekesztést hasznosítja, amire mint a magyarság egyik problémája a verseskötet rendszeresen reflektál, és aminek az áthidalása a hungarofuturista kiáltványban megfogalmazott célok egyike.

A magyarság egymással széthúzó csoportokra esése a szétszakítva is életben maradó rovar metaforájában realizálódik.

„Ha a ROVART kettévágjuk, harc kezdődik a fej- és a farokrész között. Amaz harapva támad, ez viszont derekasan védekezik, szurkálván a fejrészt. A küzdelem napokig is eltart, amíg mindkét fél el nem pusztul, vagy a többiek el nem cipelik őket.”

A szöveg továbbá rendszeresen hivatkozik az amerikai popkultúrára is, úgy, ahogyan Magyarország kulturális közegében is meghatározó szerepe van. *„Egyedül vagyok a Dagobarendszerben”* – olvashatjuk egy helyütt, de nem csak az amerikai filmgyártás, hanem a könnyűzene is szerephez jut, egy-egy popdal címének egyenes beidézésén keresztül. Magyarország még mindig az amerikaiakkal, de leginkább az Amerika eszménye által közvetített ideológiával, a „nyugat” ígéretével álmodik.

És továbbra is az álom kontextusa az, amiben a verseskötetet el tudjuk helyezni. Az álom azonban mindig valaki álma, és csakis az őt álmódó valakinek rendelkezik konkrét jelentéssel, de van, hogy még annak se. Nincs ez máshogy esetünkben sem, és az olvasóban újra és újra felmerülhet már a sokadik abszurd, és asszociatív fordulat olvasása közben, hogy van-e mögötte kódolt jelentés (ami sok helyen nyilvánvalóan kitapintható) vagy csak öncélú szürrealitás (ami szintén sokszor sejthető). Azonban amikor a szöveg maszturbatívásával nem idegeníti el az olvasót, legitim és fontos meglátásokra mutat rá a magyar identitással, a nemzeti öntudattal kapcsolatban.

Nemes Z. Márió verseskötete nagy levegővel és mélyre úszik a magyar nemzeti tudatalattiban, aminek aljáról azonban nem csak gyöngyöket hoz fel, hanem olyan torz természeti képződményeket is, amiket általában lent szokás hagyni.

